

AZ ARANYMŰVES, AKI FELTALÁLTA A RENESZÁNSZ ÉPÍTÉSZETET

Lehet, hogy valahol még ma is akadnak polihisztorok, őstehetségek, autodidakta zsenik, de valószínűleg nem sokra viszik. A 15. században viszont rengeteg lehetőség adódott arra, hogy eltökélt, lázadó megszállottak egyszerűen több tudományágban is maradandót alkossanak.

◆ Amikor Firenze város 1299-ben úgy döntött, hogy katedrális épít, nagyra törő tervet vázoltak fel. Eldöntötték, hogy lecserélik a régi templomot. A város központjában álló Santa Reparata ugyan ősi és patinás volt, a városatyák mégis arra törekedtek, hogy valami igazán maradandót alkossanak. A feltörekvő, gazdagodó polgárság valami lélegzetelállítót és tiszteletet parancsolót akart a helyére építeni. Olyat, ami a kereszténység szimbóluma lesz.

Már az első pillanattól kezdve rengeteg probléma adódott az építkezéssel, néha évtizedekre le is állt a munka. 1418-ra végül felépítették, de ez volt az az időszak, amikor nem halogathattak tovább egy fontos szembesülést: egyetlen építész sem tudja megmondani, hogyan kell felépíteni azt a gigantikus kupolát, amelyet a templom megkoronázásának szántak. Abban a korban még nem létezett sem az a mérnöki szakértelem, sem a technológia, amivel létre lehetett volna hozni ezt a roppant struktúrát, ami még a római Pantheonénál is nagyobb lett volna. A város gazdag gyapjúkereskedő céhe versenyt írt ki annak eldöntésére, ki legyen az építkezés vezetője.

Ekkor lépett a művészettörténet színpadára egy bizonyos **Filippo Brunelleschi**. 1377-ben született, és jó módú polgári családból származott. Apja azt remélte, hogy az ő foglalkozását folytatja majd, és jegyző lesz, de a makacs fiatalember inkább művészi ambícióit követte. Húszas éveire kiváló ötvössé, aranyművéssé képezte ki magát, aztán átnyergelt az építészetre.

Ebben az időben már készülődött az igazi, érett reneszánsz, de egyelőre elvont, gondolati szinten maradt. Egyre többen tisztelték, csodálták az ókori görögök és rómaiak művészetét, odáig azonban még kevesen jutottak el, hogy az ókori alkotásokat a maguk fizikai valóságában is behatóan tanulmányozzák. Brunelleschi rajongása viszont olyan mértékű volt, hogy barátjával, a szintén aranyműves Donatellóval két évet töltött Rómában a 15. század legelején. Bejárták a régi romokat, jegyzeteltek, rajzokat és számításokat készítettek, megfigyelték a kövek, téglák elhelyezkedését, az épületek statikáját.

Mire Brunelleschi visszatért Firenzébe, kiforrott koncepciója volt a művészet megújításáról, az ókori kultúra mélységes tiszteletéről és integrálásáról.

Azonnal elkezdte terjeszteni az új eszméket, és felívelő, sikeres munkásságával gyakorlatilag feltalálta a reneszánsz építészetet. Amikor több sikeres megbízás után tudomást szerzett a katedrális kupolájával kapcsolatos „versenypályázatról”, harcba szállt, és el is nyerte az építési állást. Ráadásul – mivel Firenze szigorú építkezési szabályai kifejezetten tiltották a támpillérek használatát – úgy kellett felépíteni ezt az óriási kupolát, hogy valami egészen forradalmi újítás révén így is megtartsa a saját tömegét.

Brunelleschi – bár a legtöbben komplett bolondnak tartották elbizakodottságáért – ekkor használta föl mindazt a hatalmas tudásanyagot, amit a szorgalmával gyűjtött össze a római romok között. A sikeréhez hozzájárult az is, hogy kiterjedt és alapos matematikai tudással rendelkezett, és tisztában volt a statika alapszabályaival.

Az építészeti forradalom kirobantásához ugyanakkor szükség volt a tervrajzok forradalmára is. Ennek érdekében Brunelleschi föltalálta a lineáris perspektívát. Ahelyett, hogy középkori szokás szerint háromdimenziós modellekkel jelenítette volna meg a felépítendő épületet, kidolgozta, hogyan lehet inkább két dimenzióban ábrázolni azt. A képzeletbeli messzeségben összefutó vonalak, az enyészpont és más, ma már alapvető fogalmak létezését neki köszönheti minden építész és grafikus.

Az új gondolatok működőképességét rendkívül ötletes és egyben tudományos igényű módszerrel tesztelte. Ráadásul nagy feltűnést keltett a különködésével, ami a modern marketing szempontjából is úttörő

vállalkozásnak tűnik. A katedrálissal szemben álló keresztelőkápolnát lerajzolta egy lapra, majd egy apró lyukat fűrt bele, éppen az általa feltalált enyészpontba. Ezután szembe állt a kápolnával, és a rajzot az épület felé fordította, hogy ő maga ne lássa, és a lyukon keresztül átnézett a kápolna irányába. Ugyanekkor a másik kezével egy tükröt tartott, amiben – mintha csak saját magát nézné – az épület rajzát vizsgálta, és az arányokat, enyészpontokat, falsíkokat azon melegében össze is vetette a pontosan szemben lévő keresztelőkápolna valós dimenzióival.

A dóm építése során persze számos technikai problémával került szembe, már pusztán a feladat nagyságrendje miatt is. Ezek során szerkesztett egy két ökrő által forgatott, hatalmas fogaskerekekkel működtetett darut, valamint egy másikat, a Castello nevűt, amelyik a felemelt építőanyagokat vízszintes irányban is nagy pontossággal tudta mozgatni. Az ökröket ráadásul nem is kellett leszerszámozni és fordított irányba bekötni, mert egy váltómű gondoskodott az irányváltásokról. A munkásoknak sem kellett több száz lépcsőfokon lemászniuk az épülő kupoláról, ha megéheztek, mert jól szervezett rendszerben ételt és hígított bort küldtetett nekik a száz méteres magasságba.

Brunelleschi egész életét erre a vállalkozásra tette fel. 1446-ig élt, de az építkezés egyes részei még tovább is tartottak. Mire mindenestül elkészült a katedrális, 1461-et írtak. 169 méter hosszú, 104 méter széles és 107 méter magas lett. Filippo mester a firenzei dóm, vagyis a Santa Maria del Fiore-székesegyház kriptájában van eltemetve. ♦